

Sygn. akt I Cz 115/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2013r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Teresa Zawistowska

Sędziowie: SO Ewa Pietraszewska (spr.)

SO Krzysztof Nowaczyński

po rozpoznaniu w dniu 18 kwietnia 2013r. w Elblągu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa T. D.

przeciwko K. D. i M. D.

o zapłatę i nakazanie

na skutek zażalenia pozwanej K. D.

od rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu zawartego zawartego w punkcie III (trzecim) wyroku Sądu Rejonowego w Elblągu z dnia 06 grudnia 2012r., sygn. akt IX C 1448/12

postanawia:

oddalić zażalenie.

I Cz 115/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 06 grudnia 2012r. Sąd Rejonowy w E. umorzył postępowanie w zakresie żądania zasądzenia od pozwanej K. D. kwoty 1500 zł oraz zobowiązania pozwanych K. D. i M. D. do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia na powódkę udziału do 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) oraz w prawie własności budynku mieszkalnego i gospodarczego, położonych w E. przy ulicy (...), objętych księgą wieczystą (...)(punkt I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (punkt II) i orzekł o nieobciążeniu powódki kosztami procesu (punkt III).

W uzasadnieniu punktu trzeciego wyroku Sąd pierwszej instancji wskazał, że podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach procesu stanowił art. 102 k.p.c. Przepis ten urzeczywistnia zasadę słuszności i nie precyzując wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawia sądowi ocenę, czy w konkretnej sprawie takowe zachodzą. Zdaniem Sądu Rejonowego, w okolicznościach niniejszej sprawy, obciążenie powódki kosztami procesu, to jest wynagrodzeniem adwokata świadczącego pomoc prawną pozwanej (przewidziane w wysokości 3600 zł), byłoby rażąco niezgodne z zasadami słuszności. Wskazano, że powódka jest matką pozwanej, która darowała jej udział w prawie użytkowania wieczystego o stosunkowo znacznej wartości. Niniejszy spór wyniknął raczej z zamiaru naprawienia błędu, jakim było nierówne potraktowanie córek i uczynienie przez powódkę darowizny tylko na rzecz jednej z nich. Uwzględniając

przy tym trudną sytuację materialną powódki, Sąd Rejonowy przyjął, że w sprawie wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek dla zastosowania art. 102 k.p.c.

W zażaleniu pozwana K. D. wniosła o zmianę rozstrzygnięcia zawartego w punkcie III (trzecim) wyroku i orzeczenie o kosztach procesu według norm przepisanych, to jest obciążenie powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanej.

Zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 102 k.p.c. - poprzez przekroczenie przyznanego odnośnym przepisem tzw. „luzu decyzyjnego” i przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, pozwalający na odstąpienie od obciążenia strony przegrywającej kosztami procesu w całości.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że zgodnie z orzecznictwem do art. 102 k.p.c., za występowaniem szczególnie uzasadnionego przypadku, o jaki chodzi w tym przepisie, przemawiać mogą względy leżące wewnątrz postępowania (skomplikowane sprawy), jak i na zewnątrz procesu (sytuacja majątkowa strony przegrywającej). Zwrócono uwagę, że do ustanowienia adwokata w niniejszej sprawie doszło w momencie, gdy powództwo dotyczyło odwołania darowizny oraz zapłaty kwoty 15 000 zł. Pierwotnie sformułowane roszczenie oraz naprowadzone na jego poparcie dowody uzasadniały, w ocenie pozwanej, skorzystanie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika tym bardziej, że ma ona miejsce zamieszkania poza granicami Polski. Wskazano też, że nieobciążenie strony przegrywającej procesu obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania przeciwnikowi z uwagi na jej sytuację majątkową może mieć miejsce jedynie wówczas, gdy znajduje się ona w wyjątkowo ciężkiej sytuacji majątkowej, a wytaczając powództwo była subiektywnie przekonana o słuszności dochodzonego roszczenia. W przedmiotowej sprawie takie okoliczności nie zachodzą, gdyż sytuacja majątkowa powódki nie jest wyjątkowo ciężka, zaś postępowanie w zakresie pierwotnie sformułowanego roszczenia zostało umorzone z uwagi na cofnięcie powództwa na rozprawie w dniu 06 grudnia 2012r. Na marginesie zauważono, że rozstrzygnięcie w zaskarżonym zakresie wydaje się niedostatecznie uzasadnione, zaś fakt, że przy jego wydawaniu Sąd działał z urzędu, bez wniosku strony zainteresowanej, świadczy o niczym nie uzasadnionym faworyzowaniu jednej ze stron postępowania, przy całkowitym pominięciu okoliczności związanych z faktycznym poniesieniem kosztów reprezentacji przez stronę pozwaną.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanej K. D. nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zasadnie Sąd Rejonowy uznał, że w przedmiotowej sprawie zaszyły podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c., zgodnie z którym, w wypadkach szczególnie uzasadnionych, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Sposób skorzystania z art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek, który uzasadnia odstąpienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie, od generalnej zasady obciążania kosztami procesu strony przegrywającej spór (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 03 lutego 2010r., II PK 192/09, Lex nr 584735 oraz z dnia 27 maja 2010r., II PK 359/09, Lex nr 603828). Przepis art. 102 k.p.c. nie konkretyzuje w żaden sposób pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych. Wskazanie w tym przepisie na dopuszczalność odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik procesu jedynie w wypadkach wyjątkowych („szczególnie uzasadnionych”) wyłącza możliwość stosowania wykładni rozszerzającej. Ocena, czy taki wypadek rzeczywiście zachodzi, pozostawiona została uznaniu sądu. Musi ona mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy. Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z punktu widzenia zasad współżycia społecznego. Kryteria pomocne przy rozstrzygnięciu o istnieniu, czy też nieistnieniu przesłanek zastosowania zasady słuszności, wskazane zostały w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Do wypadków „szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z przebiegiem procesu, do których zalicza się sytuacje wynikające z charakteru żądania, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności żądania itp., jak również leżące poza procesem. Wchodzi tu w grę sytuacja majątkowa i rodzinna strony (tak: Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 23 sierpnia 2012r., sygn. akt II CZ 93/12 , Lex nr 1219500).

Wbrew twierdzeniom skarżącej, Sąd Rejonowy trafnie uznał, że powódka znajduje się w trudnej sytuacji finansowej. Utrzymuje się ona bowiem ze świadczenia rentowego i wynagrodzenia za pracę, które w łącznej kwocie wynoszą 1477,19 zł oraz ponosi wydatki związane z utrzymaniem domu, zakupem lekarstw, spłatą kredytu zaciągniętego na zakup samochodu w kwocie 896,80 zł. Podkreślić trzeba, że potrzeba zakupu samochodu przez powódkę wynikała z jej inwalidztwa, a więc koszty ponoszone w związku ze spłatą tego kredytu, jak również związane z jego eksploatacją, muszą zostać zaliczone do kosztów koniecznych do jej utrzymania. Przy uwzględnieniu, że po opłaceniu stałych, elementarnych płatności powódce pozostaje obecnie do dyspozycji kwota 580,39 zł miesięcznie, nie ma żadnych podstaw, by twierdzić, iż mogła ona pokryć koszty zastępstwa procesowego strony pozwanej. Nadto podzielić należy stanowisko Sądu Rejonowego, że poza tą przesłanką, w niniejszej sprawie zaistniały okoliczności związane z przebiegiem procesu, które przemawiały za nieobciążaniem powódki kosztami procesu za pierwszą instancję. Słusznie zwrócono uwagę na motywy, jakimi kierowała się powódka wytaczając pozew przeciwko swojej córce – K. D.. Na rozprawie z dnia 06 grudnia 2012r. powódka wyjaśniła, że niniejszy spór wyniknął z zamiaru naprawienia błędu, jakim było – w jej ocenie - nierówne potraktowanie córek i uczynienie darowizny tylko na rzecz jednej z nich. Wprawdzie takie twierdzenia i argumentacja nie mogły uzasadniać jej stanowiska procesowego, ale można zrozumieć takie stanowisko z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.

Z przedstawionych względów zasady słuszności przemawiały za nieobciążaniem powódki kosztami procesu za pierwszą instancję. Takie stanowisko Sądu Rejonowego było więc uzasadnione i w żadnym razie nie można uznać, że jest ono niesprawiedliwe, gdy wziąć pod uwagę okoliczności sprawy. Tylko zaś w sytuacji rażącej niesprawiedliwości można byłoby mówić o zasadności zażalenia, a takiej w niniejszej sprawie nie stwierdzono (tak trafnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 maja 2012r., III CZ 25/12, LEX nr 1214589).

W tej sytuacji, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oddalił zażalenie jako bezzasadne.